

Святий апостол і євангеліст Іоанн Богослов

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА
Харківська духовна семінарія імені
св. ап. і єван. Іоанна Богослова

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ПРАВОСЛАВ'Я В УКРАЇНІ:
ВИКАЛИКИ ЧАСУ Й ІСТОРИЧНІ ТРАДИЦІЇ»

до 100-річчя від дня народження
Високопреосвященнішого митрополита
Харківського і Богодухівського
Никодима (Руснака)
(1921 – 2011 рр.)

13 квітня 2021 р.
м. Харків

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Православ'я в Україні: виклики часу й історичні традиції» (до 100-річчя від дня народження Високопреосвященнішого митрополита Харківського і Богодухівського Никодима (Руснака) (1921 – 2011 рр.)), 13 квітня 2021 р., м. Харків. – Харків: ХДС, 2021. – 384 с.

Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Православ'я в Україні: виклики часу й історичні традиції» (до 100-річчя від дня народження Високопреосвященнішого митрополита Харківського і Богодухівського Никодима (Руснака) (1921 – 2011 рр.)) містить матеріали науковців, викладачів, аспірантів, магістрів, студентів, в яких розглядаються питання сучасного життя та історії Православної церкви, проблеми богослов'я та філософії, церковного мистецтва.

Матеріали конференції друкуються в авторській редакції

ОРГАНІЗАТОР КОНФЕРЕНЦІЇ:

Харківська духовна семінарія імені святого апостола
і євангеліста Іоанна Богослова

ГОЛОВА ОРГКОМІТЕТУ:

ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕННИШИЙ ОНУФРІЙ –
МИТРОПОЛИТ ХАРКІВСЬКИЙ І БОГОДУХІВСЬКИЙ,
ректор Харківської духовної семінарії

ЧЛЕНИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

- протоієрей Валентин Ковальчук* – перший проректор Харківської духовної семінарії;
- протоієрей Володимир Мутін* – проректор з навчально-методичної роботи Харківської духовної семінарії;
- Стець Микола Миколайович* – проректор Харківської духовної семінарії з виховної роботи, канд. богослов'я;
- протоієрей Олег Кучер* – д-р богослов'я, ст. викладач Національного аерокосмічного університету ім. М.С. Жуковського «ХАІ», викладач Харківської духовної семінарії;
- протодиякон Максим Талалай* – викладач Харківської духовної семінарії, завідувач Церковно-історичного музею Харківської єпархії;
- Панков Георгій Дмитрович* – доктор філософських наук, професор Харківської державної академії культури;
- Ведєнєв Дмитро Валерійович* – доктор історичних наук, професор Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв;
- Куделко Сергій Михайлович* – кандидат історичних наук, професор Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна.

2. Завадская И.А. Декоративно-символическая система росписи херсонесских христианских склепов // МАИЭТ. 2005. Вып. 11. С. 258–288.
3. Зубарь В.М. По поводу датировки христианской росписи склепов из некрополя Херсонеса // Научно-атеистические исследования в музеях. Л., 1988. С. 12.
4. Зубарь В.М. Проникновение и утверждение христианства в Херсонесе Таврическом // Византийская Таврика. Киев, 1991. С. 22–23;
5. Зубарь В.М., Хворостяный А.И. От язычества к христианству. Киев, 2000. С. 158—163;
6. Зубарь М. В. К интерпретации одного из сюжетов росписи склепа 1912 г. из Херсонеса // ХСб. 1999. Вып. 10. С. 300–311.
7. Зубарь В.М. Проникновение и утверждение христианства в Херсонесе Таврическом // Византийская Таврика. К., 1991, С. 22.
8. Матвеева Ю. Декоративные ткани в мозаиках Равены. Семантика и культурно смысловой контекст. – Харьков, 2016. С. 66–70.
9. Романчук А. И. Исследования Херсонеса – Херсона: Раскопки. Гипотезы. Проблемы: [в 2 ч.]. Ч. 2. Византийский город. Екатеринбург, 2007.
10. Ростовцев М. И. Античная декоративная живопись на юге России. Пг., 1914.
11. Сорочан С.Б. Византийский Херсон. Очерки истории и культуры. Ч. 2. Харьков, 2005. С. 1069–1070.
12. Сорочан С.Б. Мартирий Воскрешения, или еще раз о херсонесском склепе «на земле Н. И. Тура» // АДСВ, Екатеринбург, 2006, Вып. 37, С. 141.
13. Туровский Е.Я., Филиппенко А.А., Фомин М.В. Раннехристианская погребальная живопись Херсонеса — Херсона (к итогу дискуссии о датировке) // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. 2012. Вип. 45. С. 99–106.
14. Филиппов А.Е. Росписи раннехристианских склепов Херсонеса Таврического в контексте художественной традиции: синтез с архитектурой, символика, литургическая основа // Очерки по истории христианского Херсонеса / отв. Ред. С.А.Беляев. СПб., 2009. С. 315.
15. Фомин М.В. О раннехристианской живописи Херсонеса—Херсона IV—VI вв. // Материалы по археологии и истории античного и средневекового Крыма. 2013. Вып. 5. С. 13-19;
16. Фомин М.В. Раннехристианская живопись позднеантичного Херсонеса // Материалы по археологии и истории античного и средневекового Крыма. - Вып. VI. Сб. / Ред.-сост. М.М. Чореф. – Севастополь–Тюмень 2014 – С. 299-390
17. Фомин М.В. О почитании святых в Херсонесе – Херсоне по материалам некрополя // Мир Византии: материалы международного научного семинара. Белгород, 2007, С. 164-165.
18. Хрушкова Л.Г. Христианские памятники Крыма (состояние изучения) // ВВ. 2004, Т. 63. С. 168-194.

19. Шевченко Ю.Ю. К вопросу о методике датировки первохристианских пещерных храмов восточной Европы // Материалы по археологии и истории античного и средневекового Крыма, Вып 3. С. 55-147.
20. Якобсон А.Л. Раннесредневековый Херсонес: Очерки истории материальной культуры // МИА. 1959. № 63. С. 254. Рис. 132;

ТОТАЛІТАРИЗМ ТА ДОЛЯ ХРАМІВ ХАРКОВА: КРАСЗНАВЧІ СТУДІЇ

*Ганна Хіріна,
канд. істор. наук, доцент,
Національний фармацевтичний університет*

Тоталітарна репресивна машина дуже сильно проїхалася по храмам міста Харкова. З 1917 року Харків був столицею Радянської України, Харківський університет – колискою національно-культурного Відродження в Україні, тому культурне та релігійне життя міста постійно привертало увагу партійного та державного керівництва країни. Ті роки, коли Харків був столицею радянської України були найбільш ворожими до релігії. Місто, яке мало такий статус, повинно було стати зразком нової ідеології. Саме тоді Харків зазнав найбільшої і невідомої руйнації старовинних і найцінніших пам'яток релігійної культури.

Харків ще з XVII ст. був центром релігійного життя Слобожанщини, перші храмові споруди з'явилися вже у 1655 р. Православна церква завжди була важливою частиною духовного та культурного життя слобожан. Але церква та релігія не вписувалися в нову комуністичну ідеологію партії більшовиків. Релігії та церкви не було місця в майбутньому соціалістичному суспільстві, побудованому на атеїзмі. З перших місяців встановлення радянської влади в Харкові розпочалися гоніння та репресії стосовно священників та храмів нашого міста.

Вже у 1923 р. було заарештовано 16 священників на чолі з єпископом Павлом. Значна частина храмів міста була зачине-

на та пограбована, багато храмів були знесені та більше ніколи не були відновлені. К 1941 р. у Харкові залишився тільки один відкритий прихід – Казанський храм на Лисій горі. Важка доля спіткала більшість храмів нашого міста. Але у Харкові є церкви, які не зважаючи на удари долі змогли відродитися та продовжили свою діяльність завдяки зусиллям харківської релігійної громади.

Автор даної роботи багато років є членом Спілки краєзнавців України, проводить екскурсії по місту Харкову та досліджує історію та сучасність пам'яток релігійної культури міста. Тому ці краєзнавчі студії присвячені історії двох видатних пам'яток барокової культури України – Покровському та Успенському кафедральним соборам.

Найдавнішим кам'яним храмом Харкова є Собор Покрова Пресвятої Богородиці (Покровський собор) [1, с.340], побудований козаками та першими переселенцями у 1689 р. на місці дерев'яної церкви 1655 р. У 1689 році Покровський собор був освячений митрополитом Антонієм, а у 1726 р. за ініціативою Білгородського єпископа Єпифанія був заснований Покровський чоловічий учнівський монастир, а Покровський собор став центральним монастирським храмом. У 1729 р. собор був відреставрований, у 1732 р. на дзвіниці встановили великий дзвін. При монастирі був відкритий Харківський колегіум, з діяльністю якого пов'язані імена Г. Сковороди та Г. Квітки-Основ'яненка. Покровський собор був розташований у центрі міста на вул. Університетській, 8/10, поруч з першим в Україні Харківським університетом. Священники Покровського монастиря були також викладачами богослов'я в університеті та інших навчальних закладах Харкова. Покровський собор, побудований в стилі раннього бароко, був та залишається головною окрасою Харкова [2, с.860], центром культурного та релігійного життя. В 1896 р. на території Покровського монастиря був побудований храм на честь ікони Божої Матері Озерянської, де власне і зберігалася ця ікона. Тому не випадково, що саме комплекс Покровського монастиря одним з перших підпав під репресії радянської влади.

30 вересня 1922 р. постановою Харківського Губвиконкому Покровський монастир був зачинений, а всі ченці були відправлені до інших монастирів. У приміщенні Покровського монастирю та архієрейського будинку тривалий час знаходилися склади, військовий комісаріат одного з районів міста. У 1944 р. монастирські будівлі були остаточно передані Харківському історичному музею, тому в 1958 - 1967-х рр. міська влада намагалася провести деяку реставрацію будівель монастиря, розібрали частину старовинних будівель та переходів, що в черговий раз завдало шкоду споруді та бажаного ефекту це не дало. До кінця 80-х рр. ХХ ст. у приміщенні церкви ікони Божої Матері Озерянської був розташований Харківський міський архів, у величезній будівлі були побудовані окремі приміщення для зберігання документів, практично знищені розписи стін, вкрадені багаті церковні речі, але найголовніша втрата – у 30-ті роки безслідно зникла чудотворна Куряжська ікона Озерянської Божої Матері, на честь якої кожного року, починаючи з 1862 р. по 1917 р., харків'яни влаштовували багаточисельний хресний хід, який вважався оберегом міста. За інформацією харківських краєзнавців ікона була передана до музею атеїзму, де була знищена. Довгі роки тривала боротьба церкви за повернення Покровського собору та Озерянського храму віруючим. Покровський собор та весь комплекс будівель монастирю був повернутий церкві лише у 1990 р., і з того моменту відбувається відродження найдавнішого храму Харкова. А у 2010 р. був відтворений точний список ікони Озерянської Божої Матері та встановлений на своєму історичному місці.

14 травня 1771 р. у Харкові на вулиці Університетській, 11 був закладений ще один великий храм - Собор Успіння Пресвятої Богородиці [1.с. 320], на місці де ще у 1658 р. існувала дерев'яна Успенська церква. Гроші на будівництво нового собору харків'яни збирали всім миром. Будівництво було закінчено 1777 р., але освячення головного престолу відбулося тільки у 1780 р., приурочене до заснування Харківської губернії. З 1846 р. Успенський собор був головним кафедральним храмом Харкова.

Успенський собор поєднує в собі архітектурний стиль пізнього бароко та класицизму та вважається однією з головних пам'яток міста [3, с.368]. У соборі знаходилися дві особливо шановані віруючими ікони – ікона Єлецької Божої Матері, що була знайдена у 1060 р. та передана в харківський міський собор в 1687 р. князем Данилом Борятинським, та ікона Святителя Миколая, що прославилася під час війни 1877 р. на полях битв в Болгарії чудесним порятунком багатьох солдатів. Харківський Успенський Собор був внесений у всі путівники XIX ст., в ньому побували практично всі російські імператори. Поряд із собором розташована розкішна Олександрівська (названа на честь імператора Олександра I) дзвіниця, спорудження якої було присвячене перемозі над Наполеоном у війні 1812 року. У XIX ст. дзвіниця була однією з найвищих споруд в Російській імперії, її висота становить 89,5 метрів. На дзвіниці [2.с.862] було встановлено 12 мелодійних дзвонів, які створювали ауру величності самого собору та ближньої території. Вага дзвонів від 16 тон до 8 кілограмів. У 1862 р. на дзвіниці був встановлений унікальний годинник діаметром 4 метра, виготовлений за спеціальним замовленням у Парижі фірмою «Борель». Цей годинник йде до нашого часу та є символом життя та незламності духу.

У 1924 р. радянська влада зачинила Успенський собор, в ньому більше не проводилася служба, а в приміщенні храму влаштувала першу українську радіостанцію, яка вперше вийшла до ефіру 16 листопада 1924 р., радіохвилі знищили унікальні фрески XVIII ст. Радіостанція працювала в соборі до 1941 року. Протягом 20-х років церковне майно було націоналізоване, хрести знесені, у 1929 р. всі п'ять куполів собору були зруйновані, унікальний дерев'яний позолочений іконостас XVIII ст., створений за ескізами Бартоломео Растреллі у стилі рококо, був розібраний та переданий художньому музею, де згорів під час пожежі в роки окупації Харкова. Під час другої світової війни та окупації Харкова Успенський собор майже не постраждав, хоча більша частина будівель навколо була знищена під час бомбардувань. Після війни у ньому розташовувалися швейна та фар-

бувальна майстерні. Поступово собор втрачав свою колишню красу.

Перші спроби відбудови собору припали на кінець 50-х років, тоді була перекрита стеля, відштукатурений і пофарбований фасад. У 1959 р. була частково відреставрована Олександрівська дзвіниця: перекритий і позолочений купол. Лише у 1975 р. почалися реставраційні роботи в Успенському соборі [4, с.272], які були пов'язані з рішенням міського керівництва відкрити у його приміщенні Органний зал та встановити у ньому орган, що не є типовим для православного храму. Під час реставрації був укріплений фундамент та стіни, були зведені п'ять куполів [5, с.17], їх покрили міддю, позолотили і встановили хрести. Також було реставровано фасад: розібрані пізніші прибудови, відтворені карнизи, наличники вікон і втрачені архітектурні елементи. Поступово були реставровані інтер'єри. Відкриття залу органної та камерної музики Харківської філармонії відбулося 1 червня 1986 р., в соборі була створена концертна зала на 500 місць та встановлений орган, який на замовлення виготовили у Чехословаччині. Лише у 1990 р. в Успенському соборі відновилися богослужіння та був ухвалений устав Свято-Успенського собору. Після відкриття 18 листопада 2016 р. нового органного залу у новій будівлі Харківської філармонії Успенський собор був остаточно повернений церкві. Але й досі залишається відкритим питання про орган, який знаходиться в алтарній частині храму.

Історія храмів Харкова є трагічною ілюстрацією дій тоталітарного режиму по відношенню до церкви. У нас складна та героїчна історія, та ми можемо пишатися стійкістю та міцним духом нашого народу, що зберіг свою церкву та віру.

Список використаних джерел:

1. Багалеї Д.И. История города Харькова за 250 лет его существования (с 1655-го по 1905-й год): Историческая монография. Т. 1: XVII–XVIII века. Х., 1905. 569 с.
2. Багалеї Д.И., Миллер Д. П. История города Харькова за 250 лет его существования (с 1655-го по 1905-й год): ист. моногр.: [в 2 т.]. Т.2. Х., 1912. 568 с.

3. Буткевич Т.И. Историко-статистическое описание Харьковского Кафедрального Успенского собора. Харьков: ХЧМГУ, 2006. 368 с.

4. Дяченко И. Улицы и площади Харькова. Очерк. 4-е изд. Харьков: Прапор, 1977. 272 с.

5. Новгородов В.Е. Золотой венец старого Харькова. Успенский собор - памятник архитектуры XVIII века: Историко-архитектурный очерк. Харьков: Прапор, 1990. 48 с.

ОСОБЕННОСТИ ИКОНОГРАФИЧЕСКИХ СЮЖЕТОВ В ПРОГРАММЕ РОСПИСИ ХРАМА ВСЕХ СВЯТЫХ В ЗЕМЛЕ РУССКОЙ ПРОСИЯВШИХ

*Инокня Иулитта (Хлистун),
преподаватель воскресной школы,
Свято-Успенская Николо-Васильевской обитель*

С точки зрения христианской культуры, церковное искусство появилось как следование заповеди, данной Адаму Богом, о возделывании Рая (Быт. 2:15). Создание иконографической программы храма – это тоже искусство, которое регламентировано канонами православной церкви. Большинство исследователей храмовой росписи сходятся во мнении, что основные правила построения иконографической программы были сформированы при Константинопольском патриархе Фотии в IX веке [3]. Вопрос о допустимости внесения изменений в иконографические программы православных храмов остаётся актуальным и сегодня, в XXI веке. С одной стороны, необходимо сохранить традицию храмовой росписи, не отступив от её главного назначения, с другой – церковное искусство не должно превращаться в ремесло и шаблонное копирование древних образцов.

Компромиссы в решении данного вопроса касательно иконографической программы чаще всего можно найти в монастырских храмах. Как отмечает исследователь О.О. Смолина, монастырское искусство, всегда актуально для исторического периода его создания, сюжетно, композиционно, колористически связано с решением социально и/или государственно значи-

мых проблем, соответствует вкусам и художественным стилям эпохи, выполняет функции иллюстрации, воспитания, украшения [2, с.46].

Рассмотрим, насколько это отражается в программе храмовой росписи, как одного из видов монастырского искусства, на примере храма Всех Святых в Земле Русской Просиявших, который является трапезным храмом в Свято-Успенском Николо-Васильевском монастыре, расположенного на территории села Никольского в Донецкой области. Этот храм был построен к дате двухтысячелетия Рождества Христова в 2001 году. Расписывался он на протяжении нескольких лет вплоть до 2007 года. Иконографическая программа храма была составлена в соответствии с канонами православной церкви и имеет богословское обоснование. Внутренняя архитектура храма способствует простоте и цельности композиции иконописных сюжетов. Автором иконографической программы трапезного храма, посвящённого Всем Святым в Земле Русской Просиявшим, является один из настоятелей Свято-Успенской Николо-Васильевской обители схиархимандрит Алипий (Бондаренко) (1947-2013 гг.). Программа росписи храма является во многом уникальной, не имеющей аналогов среди древних храмов.

Первое, что бросается в глаза при входе в храм – это икона, изображающая Собор Святых Преподобных Киево-Печерских – «Киевское Моление» с изображением образа Пресвятой Богородицы «Киево-Печерская» в центральной верхней части росписи. Преподобные Антоний и Феодосий Печерские склоняются в земном поклоне справа и слева перед образом Божией Матери. Сюжет написан на восточной приалтарной стене, в арку которой органично вписан четырёхъярусный иконостас. Автор этого иконографического сюжета – основатель обители, схиархимандрит Зосима (Сокур) (1944-2002 гг.). Изображение Собора Святых Преподобных Киево-Печерских несколько отличается от привычного (от традиционной иконы): изменено расположение Преподобных Печерских, в Собор включены святые, прославленные в более позднее время, например, в нижней части росписи бросается в глаза образ Священномученика Владимира

ЗМІСТ

ЭКЗЕГЕТИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ СВЯТИТЕЛЯ ВИКТОРИНА ПЕТАВИЙСКОГО <i>Николай Хандога</i>	259
ВАСИЛЬ ЗЕНЬКІВСЬКИЙ ЯК БОГОСЛОВ ТА ФІЛОСОФ (ДО 140-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ) <i>Олександр Чаплигін, Тетяна Ярмак, Олена Сук</i>	267
ЧОМУ БОГ ПОСЛАВ НА ЗЕМЛЮ COVID? <i>Наталья Шелковая</i>	271
СЕКЦІЯ 3. ШЛЯХИ ХРИСТІАНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ (МИНУЛЕ ТА СУЧАСНІСТЬ)	
МУЗЕЕВЕД ЮРИЙ АЛЕКСАНДРОВИЧ ОЛСУФЬЕВ <i>Марина Андриевская</i>	276
БУДИНКИ КОЛИШНЬОЇ ХАРКІВСЬКОЇ ДУХОВНОЇ СЕМІНАРІЇ (1851 – 1917) ПО ВУЛ. СЕМІНАРСЬКІЙ, 46 – ПАМ'ЯТКИ ІСТОРІЇ. ДО 170-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ СПОРУДЖЕННЯ <i>Світлана Бахтіна</i>	282
THE BIBLE TRANSLATION AS THE FORMATION OF NATIONAL TRANSLATOR'S TRADITIONS <i>Bezv N., Olinyuk O., Derevianko I.</i>	288
О МУЗЫКАЛЬНОМ ТВОРЧЕСТВЕ МИТРОПОЛИТА СЕРАФИМА (ЧИЧАГОВА) <i>иерей Артемий Винокуров</i>	291
ИЗ ИСТОРИИ ТЕКСТА СЛАВЯНСКОЙ БИБЛИИ <i>Петр Воскобойников</i>	295
НАПРЯМКИ НАРОДНОГО ІКОНОПІСУ У ХVІІІ СТ. <i>В'ячеслав Гончаренко</i>	300
ЦЕРКОВНІ ТА СВІТСЬКІ ДІЯЧІ ЯК УПОРЯДНИКИ АРХЕОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА СЛОБОЖАНЩИНІ <i>Василь Гузенко</i>	305
ВТРАЧЕНІ ХРАМИ М. ХАРКОВА <i>Василь Іванов</i>	310
ВОСКРЕСНЫЕ ШКОЛЫ: ИСТОРИЯ И СОВРЕМЕННОСТЬ. КРАТКИЙ ОБЗОР НОРМАТИВНЫХ ДОКУМЕНТОВ РПЦ <i>Семен Кононенко</i>	315
ГЕРМЕНЕВТИЧНІ МЕТОДИ АНДРІЯ КЕСАРІЙСЬКОГО В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ	

ЗМІСТ

КНИГИ АПОКАЛИПСИС <i>Богдан Куриляк</i>	321
ГЕРМЕНЕВТИКА ШОДАДА МЕРВСЬКОГО: ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КНИГИ ДАНИЇЛА <i>Ігор Куриляк</i>	323
НЕВЬЯНСКАЯ ИКОНА - ВЕРШИНА УРАЛЬСКОГО ГОРНОЗАВОДСКОГО СТАРООБРЯДЧЕСКОГО ИКОНОПИСАНИЯ: ТРАДИЦИИ И ОСОБЕННОСТИ <i>протоиерей Дионисий Минеев</i>	326
ОСНОВНЫЕ ОШИБКИ ПРИ ТОЛКОВАНИИ БИБЛИИ <i>иерей Владимир Мутин</i>	331
ХРИСТИАНСКИЕ ВОЗЗРЕНИЯ В МУЗЫКАЛЬНОЙ ЖИЗНИ УКРАИНЫ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ ХVІІІ – В НАЧАЛЕ ХІХ В. СКВОЗЬ ПРИЗМУ ТВОРЧЕСТВА Д. БОРТНЯНСКОГО, М. БЕРЕЗОВСКОГО, А. ВЕДЕЛЯ <i>иерей Димитрий Тарасов</i>	335
О СКЛЕПЕ – МАРТИРИИ «НА ЗЕМЛЕ Н.И. ТУРА» В ПОЗДНЕАНТИЧНОМ ХЕРСОНЕСЕ <i>Михаил Фомин</i>	340
ТОТАЛІТАРИЗМ ТА ДОЛЯ ХРАМІВ ХАРКОВА: КРАЄЗНАВЧІ СТУДІЇ <i>Ганна Хіріна</i>	345
ОСОБЕННОСТИ ИКОНОГРАФИЧЕСКИХ СЮЖЕТОВ В ПРОГРАММЕ РОСПИСИ ХРАМА ВСЕХ СВЯТЫХ В ЗЕМЛЕ РУССКОЙ ПРОСИЯВШИХ <i>Инокция Жулитта (Хлистул)</i>	350
МЕТАФИЗИЧЕСКАЯ ТРИАДА В ДУХОВНОМ НАСЛЕДИИ ЕПИСКОПА МИХАИЛА (ГРИБАНОВСКОГО) <i>Андрей Царенок</i>	355
КОЛОКОЛЬНЫЙ ЗВОН И ЕГО ЗНАЧЕНИЕ В БОГОСЛУЖЕНИИ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ <i>Кирилл Цешковский</i>	359
СВЯТО-МИКОЛАЇВСЬКІ ХРАМИ В КАМ'ЯНСЬКОМУ: ІСТОРІЯ БУДІВНИЦТВА <i>Ірина Шандра</i>	365
ХУДОЖЕСТВЕННАЯ РОЛЬ ТОПОНИМА В ЕВАНГЕЛЬСКОМ ПОВЕСТВОВАНИИ <i>Валерия Юрченко</i>	368
ФОТОМАТЕРІАЛИ	372